

Fejes Katalin

A nő, aki az 1930-as években diktálta és irányította a divatot: Guthy Böske

Guthy Böske tíz éves divatújságírói karrierje páratlannak számít az 1930-as évek zsurnalisztikájában. Szinte minden reprezentatív eseményen megjelent, írásaiban a modern nő stílusát formálta, ezért a neve egybefonódott a modern nő imázsával. A zsidó származású újságíró a Színházi Élet divatrovatának szerkesztőjeként a társadalmi reprezentáció polgári formáját alakította a magyar társadalomtörténet egy olyan korszakában, amikor az általa képviselt a polgári értékrend fokozatosan háttérbe szorult. Guthy Böske szakmai pályafutása szorosan összekapcsolódik a Színházi Élet megjelenésével. A korszak népszerű magazinjának divatrovatszerkesztője társadalmi státusánál fogva formálta a mindennapok divatját, így jelentős befolyással bírt a magazinban megjelent írások és fotók reprezentációján keresztül a kollektív reprezentációra.

Kulcsszavak: divatújságíró, Horthy-korszak, modern nő, társadalmi reprezentáció, zsidótörténet

The woman who dictated and controlled fashion in the 1930s: Böske Guthy

Böske Guthy's ten-year-long career as a fashion journalist is unparalleled in the journalism of the 1930s. She was present at almost every representative event, shaped the style of the modern woman with her writings, and her name was synonymous with the image of the modern woman. The journalist of Jewish origin, as the editor of the fashion column of Színházi Élet, shaped the bourgeois form of social representation in an era of Hungarian social history when the bourgeois value system that she represented gradually receded into the background. Böske Guthy's professional career is closely linked to Színházi Élet. Due to her social status, the fashion section editor of the popular magazine of the era shaped the fashion of everyday life, and therefore had a significant influence on collective representation through the representation of the writings and photos published in the magazine.

Key words: fashion journalist, Horthy era, Jewish history, modern woman, social representation

Bevezető

Guthy Böske a Színházi Élet képes magazin divatrovatának szerkesztőjeként a divatipar egyik legbefolyásosabb alakjának számított a XX. század első harmadában. Divatújságíróként bejáratos volt az előkelő belvárosi divatszalonokba, valamint a két világháború közötti társasági elit által szervezett rendezvényekre. Tűpontos leírásokban tudósította a lap olvasóit a legújabb párizsi divatról, a szalonokban készülő újdonságokról és a *high society* nőtagjainak öltözködéséről.

A Színházi Élet – 1938-as betiltásáig¹ – széles olvasókörével az egyik legnépszerűbb magazinnak számított, amiben jelentős szerepe volt Guthynak is. Az újságíró nő sikeres szakmai pályája és fordulatos élettörténete áttekintő képet ad a Horthy-korszak nőtársadalmának öltözködési kultúrájáról, reprezentációs szokásairól.

A XX. századi társadalomtörténet kontextusából nézve Guthy életpályája egy korszak lenyomata. Mint szabadfoglalkozású női újságíró aktív résztvevője volt a modernizációs folyamatoknak, az új nőkép kialakításának, viszont zsidó származása miatt a német megszállást és a nyilas hatalomátvételt követően a rendszer üldöztette.

Családi háttér és iskolák

Guttman Jenő üzletvezető és Kaiser Amália 1899. május 20-án kötött házasságot Budapesten, a VII. kerületi anyakönyvvezetői hivatalban. Egy évre rá megszületett a házaspár első gyermeke, Irén, majd 1901. április 12-én Erzsébet, végül hat évvel később Ilona. Az öttagú család az apa kereskedői bevételeiből szerényen élt az Aradi utca 11. szám alatt, de a lányoknak a szülők – lehetőségeikhez mérten – a legjobb neveltetést igyekeztek biztosítani. Erzsébet a budapesti IV. kerületi községi Leánygimnáziumban végezte el a felső iskolai tanulmányait, ami lehetővé tette számára a továbbtanulást.

A Váci utca 43. szám alatt működő leánygimnázium egykori telkét 1882-ben vásárolta meg a főváros, és két éven belül felépítette az állami polgári leányiskolát. Az iskolát 1895-ben szülői kezdeményezésre felsőbb leányiskolává szervezték át, majd tíz év elteltével gimnáziumi rangot kapott, 1908-tól pedig felsőkereskedelmi leányiskolaként működött. Az iskola vezetősége az évente kiadott iskolai értesítőben rendszeresen beszámolt a fejlesztésekről, az eredményekről, a tanári karról és a diákokról. Erzsébet az 1919–20-as tanév végén tett jeles érettségi vizsgát Kundt Ernő osztályában. Az iskolai értesítő a vizsgák menetéről röviden nyilatkozott, holott az 1919–20-as tanévet megelőzően részletes beszámolók készültek a vizsgatételekről, a vizsgabizottságról és a vizsgák eredményéről. Az 1919–20-as év vizsgáiról mindössze annyi áll az értesítőben, hogy Erzsébet osztályából, a 8/c-ből harmincnegyes és öt magántanuló jelentkezett vizsgára. Az írásbelire 1920. június 9-e és 12-e között került sor, a szóbelire június 25-e és 28-a között, a negyvenhárom tanulóból pedig tizenöt vizsgázott jelesre.

Az értesítő szűkszavúságát az iskola vezetése a pusztító erejű forradalommal indokolta, amely megtépázta az erkölcsöket, a tekintélyt, a tiszteletet (Hollósy 1920). Miután több fegyelmi vizsgálatot lefolytattak és elbocsájtották a forradalomban exponált tanárokat, újra megkezdődött a tanítás.

Vajon miért választották a szülők a Váci utcai felsőkereskedelmi leányiskolát, és mennyiben szólhatott bele a választásba Erzsébet? A zsidó társadalomban a tanulás fontosságának komoly hagyománya volt; mind a fiúk, mind a lányok oktatására nagy figyelmet fordítottak a családok. A XIX. század közepéig házitánító oktatta a lánygyermeket, majd az oktatás intézményesülésével az elemi iskola után polgárba írták a lányokat. A magasnak számító végzettség segítette a lányok társadalmi beilleszkedését, és gyakorlati ismereteket is adott (Nagy 2011). Feltételezhető, hogy a Guttman család egy meglévő tradíciót követett, amikor a lányát beiskolázta. Nem melléleg az iskolaválasztást az iskola diákjainak vallási megoszlása, valamint a szülők foglalkozása is befolyásolhatta. Guttman Erzsébet iskolai értesítőjének statisztikai kimutatása szerint az iskola diákjai között 32,9 százalék római katolikus, 0,7 százalék görög keleti, 0,7 százalék református, 5,7 százalék evangélikus és 54,4 százalék izraelita

1 Az 1938. évi sajtórendészeti XVIII. tv. az állami rend megóvása „érdekében” mintegy 410 lapot tiltott be (Sipos 2012), köztük az Incze Sándor főszerkesztésében készült Színházi Élet képes hetilapot.

vallású volt. A szülők foglalkozását tekintve önálló gazda 2 százalék, önálló iparos 11,9 százalék, önálló értelmiségi 11,5 százalék, önálló kereskedő 16 százalék, közalkalmazott 25,2 százalék, magánalkalmazott 20 százalék, egyéb alkalmazott 13,4 százalék volt. Vagyis a szülők hivatása olyan területeket érintett, ahol koncentráltabb volt a zsidóság, mint az ipar, a kereskedelem és a szabadfoglalkozású értelmiségi pálya. A zsidó és – feltehetően – kispolgári család² olyan iskolát választott, ahol az izraelita származású tanulók felülreprezentáltak voltak más vallásúakkal szemben, valamint az apa szakmája alapján is a nagyobb arányszámú csoportokhoz tartoztak.³ A szülők három lánygyereket nevelve sok mindenre igyekeztek felkészülni, a műveltség nélkülözhetetlen volt a jó partihoz, míg a képzettség biztosította az önállóságot. Igaz, a felső kereskedelmi leányiskolák elsősorban az általános műveltséget adó tárgyakat és a nyelveket tanították magasabb óraszámban, vagyis a nőnevelést tartották szem előtt, szemben a szakmai felkészítést adó női kereskedelmi iskolákkal (Nagy 2011).

Guttman Erzsébet jeles érettségi vizsgával jól eséllyel felvételizett a Budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetemre, ahol 1924-ben szerezte meg közgazdasági diplomáját (Bozzay 1931). A Magyar Asszonyok Lexikonjának szócikke azt is megemlíti, hogy Guttman az egyetemi éve alatt nőegyletekben tartott beszédeket, valamint Felek Gyéza ösztönzésére néhány cikket is publikált a Világ című polgári napilapban. A tanulmányait és az újságírói feladatokat nehezen tudta összeegyeztetni, ezért egy idő után felhagyott a riportok készítésével. Miután megszerezte a diplomáját, a Hazai Fatermelő Rt.-nél helyezkedett el titkárnóként. 1923. augusztus 26-án házasságot kötött Lévai Sándor kereskedővel, de házasságuk mindössze egy évig tartott, 1924. október 4-én elváltak. Források hiányában nehéz nyomon követni, hogy az egyetem utolsó éve alatt kötött-e házasságot, vagy diplomáját 1923 nyarán szerezte meg, és ezt követően ment hozzá Lévaihoz. A diplomájának megszerzéséről egyetlen dokumentum áll rendelkezésre, a *Magyar Asszonyok Lexikona*, amelyhez Guttman maga adott információkat; abban a 1924-es év szerepel.

A nagyvilági élet küszöbén

Guttman Jenő jó érzékkel alapozta meg lánya jövőjét, amikor kiválasztotta a középiskolát, illetve biztosította az egyetemi tanulmányait. Erzsébet olyan ismereteket szerzett, amelyek a későbbi évek során maximálisan a hasznára váltak. Három nyelven beszélt, angolul, németül és franciául, emellett jó kommunikációs készsége miatt könnyedén mozgott különböző társadalmi rangú társaságokban. Az intelligens, okos és egyben gyakorlatias fiatal nő 1926–1927 körül a francia Riviérán töltött rövidebb időt, ami meghatározó szerepet játszott további karrierje alakulásában. Cap Martinben ismerkedett meg a magyar revízió egyik fő támogatójával, Lord Rothermere-rel, aki budapesti titkárnójának nevezte ki. Hogy pontosan mit jelentett ez a feladat, és miként került kapcsolatba a brit sajtómágnás-politikussal, az Associated Newspapers Limited tulajdonosával, arra vonatkozóan nincsenek források, ám elképzelhető, hogy közvetetten tartozott a lord köréhez.

Érdemes elgondolkodni azon, hogy a zsidó kispolgári családból származó Guthy Böske hogyan került kapcsolatba a revizionista körökkel. Vajon szerepet játszott-e ebben zsidó származása? Hiszen Lord Rothermere környezetében találjuk a jómódú, középosztálybeli zsidó családból származó Léderer Lajost, a Pesti Hírlap újságíróját, vagy a szintén zsidó polgárcsaládból származó, bécsi születésű Stephanie Richtert, a későbbi Hohenlohe hercegnőt is. Esetleg az újságírói pálya hozta össze őt Rothermere köreivel, vagy társalkodónőként kísérte valamelyik főrangú dámát? És mit érthetett Guthy az alatt, hogy Lord Rothermere megbízta és kinevezte budapesti titkárnójának (Bozzay 1931)? Ami biztos: a művelt, több nyelven beszélő, intelligens fiatal nő, aki egyetemista korából újságírói gyakorlattal is rendelkezett, felkelthette a revizionista körök figyelmét, ezért

2 Sándor Anna 1983-ban egy rövid portrét írt Guthy Böskéről. Ebben hivatkozik arra, hogy a család az Aradi utca 11. szám alatt lakott egy udvari lakásban, mint hozzájuk hasonló más kispolgári családok (Sándor 1983).

3 Guttman Jenő az 1928-ban kiadott Budapesti Cím- és Lakásjegyzékben (1928) mint műszakicikk- és anyag-nagykereskedő szerepelt. A bejegyzés szerint társa dr. Kerekes Sándor, aki 1922-ben feleségül vette a legidősebb Guttman lányt, Irént. Elképzelhető, hogy évekkel később közös vállalkozást indítottak, vagy Kerekes csendestársként lett tagja az üzletnek. Guttman egy évvel később, 1929. augusztus 31-én halt meg, szívelégtelenségben. Így az is lehetséges, hogy a társulást az egészségi állapota sürgette.

lehetséges, hogy részt vett a Magyar Revíziós Liga propagandafüzeteinek szerkesztésében. Az viszont kétségtelen, hogy a dél-franciaországi tartózkodása előkészítette és egyben meghatározta egész újságírói és rovatszerkesztői pályafutását. A Riviérán olyan közegbe került, amely funkcionális kapcsolatokra és hálózatokra épült, így alkalma nyílt későbbi társasági és társadalmi kapcsolatait megalapozni, és egy új életstílust és életmódot elsajátítani. A Színházi Élet divatrovatszerkesztőjeként tudósításait, riportjait az a könnyed francia elegancia hatja át, amit a rövid francia utazása alatt sajátított el.

Alig volt jelentősebb pesti napilap vagy folyóirat, amelynek ne lett volna divatrovata, de e rovatok vezetőjére senki sem emlékszik. Guthy Böske volt az egyetlen, aki színes, eleven tudósításaival nevet és rangot szerzett magának, akinek divattudósításai kis műreemek voltak, s akinek utasításai a divat terén olyan jelentőséget nyertek, mint a nagy divatkreátoroké. Nők százai kísérték figyelemmel a Színházi Életben hétről-hétre megjelent divatrovatát, s neve olyan fogalom lett Budapesten, mint bármely nagy, sikeres színésznőé (Szenes 1959: 5).

Az egykori bergen-belseni lágertársnő, Szenes Erzsike megemlékezése pontos összefoglalása annak, mit is jelentett Guthy Böske újságírói tevékenysége a magyar divat terén. Guthy nemcsak tudósította olvasóit a divatújdonságokról, hanem megnyitott előttük egy különleges világot. Szerkesztői és újságírói ismeretei és tudása – amit feltehetően sosem tanult – olvasók százait kötelezték el a Színházi Élet mellett, és biztosították a lap megjelenését egészen a betiltásig. Guthy a magazin egyik kulcsembere volt, aki íráskészsége mellett pontosan tudta, miként alakítsa úgy a rovat tartalmát, hogy az megfeleljen a női olvasók fogyasztási szokásainak. A divatrovat széles olvasóközönseget akart meghódítani, ennek érdekében elhozta a párizsi stílust Budapestre, közelebb vitte a pesti divatot az egyszerűbb olvasóközönseghöz, és bevezette őket a társasági élet prominens eseményeire.

Színházi Élet – A divat mindenkié

A Színházi Élet hiánypótló magazinként jelent meg 1913. január elején Incze Sándor laptulajdonos és Harsányi Zsolt főszerkesztő irányításával. Az alkotópáros számos próbálkozás után indította el lapját,⁴ amely a színház, a film és az irodalom legfrissebb hírei mellett a társasági eseményekről, a divatról és a sportéletről is tudósított. A heti lap tematikájával, képes összeállításával elsősorban a női olvasókat tekintette célközönseggének, ezt példázza a kezdetben három és hat ezer közötti példányszámmal induló magazin, amelyet a főszerkesztőség tízezer darab fölé emelt, amikor különszámot adott ki a nők ideáljáról, a dán filmsztárról, Valdemar Psilanderről.

A magazin fontos elemének számított a Divatrovat, amelynek szerkesztői feladatait 1928 szeptemberében vette át Guthy Böske Lubovszky Károlytól. Az új szerkesztő az addig divatrajzokkal illusztrált oldalakat gazdag képanyagokkal frissítette, a külföldi divatjelentésekhez a vezető párizsi modellházak fotóit használta fel, míg a pesti divatszalonok újdonságait a pesti *leading lady* fotóival mutatta be. A társasági eseményeken megjelent dámák ruháiról rendszeresen beszámolókat írt, és naprakészen szállította a külföldi divatházak híreit is.

Guthy Böske a XX. század harmincas éveinek modern újságírónője, aki tökéletesen megfelelt a női újságírói pálya professzionalizálódási modelljének. Országos terjesztésű hetilapnál rovatszerkesztőként alakította a korabeli divatot, írásaival a női megjelenést formálta, és meghatározta a divatirányokat. Feltehetően rendelkezett újságírói igazolvánnyal, a szerkesztőségben íróasztallal, részt vett a szerkesztőségi üléseken, és fizetése biztos és kényelmes megélhetést biztosított számára (Sipos 2019). Kollégái megbecsülték, élvezte a főszerkesztő bizalmát, hiszen számos reprezentatív eseményen képviselte a magazint.⁵

Guthy újságírói tehetségét élvezetes és részletgazdag beszámolóik igazolták. Kifinomult, de határozott ízlése szinte csalhatatlan volt. Nem véletlen, hogy a Színházi Élet különböző szépségversenyek zsűrijébe is Guthyt

⁴ Az alapítók 1910. október végén indították el a Színházi Hét című lapot, de a rapszodikus pénzügyi finanszírozás miatt szakítottak a mecénásukkal, és 1913. januárjától új lapot hoztak létre Színházi Élet címmel.

⁵ Edelsheim-Gyulai Éva születésnapja (1932), Miss Magyarország kísérője a madridi Miss Európa választáson (1932), Operaházi premier (1936), Az arisztokrácia által szervezett divatrevü a Csekonics palotában (1937), Apponyi Geraldine esküvője (1938).

delegálta.⁶ Ezek a versenyek a fiatal lányoknak egy lépést jelentettek az álmaik elérése felé. A szépségkirálynői cím azt a világot hozta közelebb, amelyet a korszak kedvelt amerikai filmjei vagy a nagy sikert aratott romantikus vígjátéka, a *Meseautó* (1934) kínált. Az irodistaként, titkárnőként, banki alkalmazottként dolgozó nők az írógép mögött legfeljebb csak ábrándozhattak arról, hogy egyszer rájuk mosolyog a szerencse, és beülnek a meseautó párnázott ülésére. „Az ember először ruhát, autót kíván, hogy ne járjon rongyosan és gyalog. Aztán jelentkezik ennek a vágnak leánya: a ruha, az autó legyen szép, hogy elegáns autóban elegánsan ülhessen” (Laczkó 1934: 343). A luxust jelképező autó az 1930-as évek tárgyi reprezentációjának olyan elengedhetetlen kelléke volt, mint a csodálatos ruhák, a mesés ékszerek és a pazar villák. A divat és a filmek a nőkben a luxus iránti vágyat ébresztették fel, azt sugallva, hogy a szépség és az erkölcsösség elnyerheti jutalmát, és az álom válóra válhat.

Az elit és a felső-középosztály nőtagjai a belvárosi divatszalonokban könnyen hozzájuthattak a magazinok oldalain bemutatott, francia minta alapján készült divatos modellekhez, ám a divatszalonok szolgáltatásait sokan nem tudták megfizetni. Mivel a Divatrovat mindenkire szólt, ezért azoknak is kínált alternatívát, akik kevés pénzből, de divatosan szerettek volna öltözködni. A Divatposta oldalán Guthy azoknak válaszolt, akik levélben kértek tanácsot vagy ötletet a szerkesztőtől a ruhatárjuk átalakítására. A jeligével beküldött kérdésekre Guthy a legtöbbször az otthoni szabás-varrást javasolta mint praktikus és pénztárcakímélő megoldást: „Alakítások” jeligére a válasz: „A kék ruha raffolt részét bontsa ki s toldja úgy a szoknyába, hogy annak bősége jó legyen. A pelerinből csináljon csípőrészt s így a hossza is jó lesz. Ezt a ruhát délután is viselheti, mert így átalakítva majdnem bokáig fog érni.”⁷ Az 1930-as és az 1940-es években a varrás sok nő számára olyan gyakorlati tudás volt, amelyet még a középiskolai tanulmányaik során sajátítottak el, így némi ügyességgel valóban át tudták alakítani ruhájukat a legújabb divat szerint.

Kép és szöveg/kép vagy szöveg

A XIX. századdal ellentétben a XX. században a munka helyett a fogyasztói vágyak megvalósítása lett az önki-fejezés eszköze (Vörös 1996), a moziban a közönség a divat luxusát élhette át, abban a reményben, hogy egyszer ő is részese lesz mindennek.

Guthy Böske nemcsak a nők luxus iránti vágyát keltette fel, hanem hozzájárult a modern nő képének alakításához is. Divatriportjaiban a nők kiléptek a babaházból a korzóra és a sportpályára, így már nem a reprezentáció tárgyaként, hanem annak alakítójaként jelentek meg. Számukra a divat az önkifejezés eszköze lett, ami belépést biztosított az olyan nyilvános terekbe, mint a társasági élet, a szabadidős programok vagy a sport. „Ahogy ma mosolygó meghatottsággal mélázunk el a régi sportképeken, önkénytelenül az a gondolat támad bennünk, hogy tulajdonképpen a sport a női öltözködés igazi felszabadítója” – írta Guthy az egyik tavaszi számban.⁸

Az újságíró a divatújságírással együtt sajátította el a modernitás fogalmait, és alkalmazta azokat a női divat leírására. Miközben a modern nő független életmódjával, rövidre nyírt hajával, nőiességet hangsúlyozó öltözködésével megosztotta a korabeli társadalmat, addig Guthy leírásaiban a korzón sétáló, a klubban táncoló vagy az autóját vezető nő a divat leading ladyjévé vált.⁹ Az arisztokrata dámák és baronesszek,¹⁰ a polgárcsaládok nőtagjai,¹¹ valamint a korszak ismert színésznői rendszeres szereplői voltak divatrovata beszámolóinak.¹² Guthy

6 Korzó szépe (1924–1925), Balaton Tündére (1925, 1928–1932), Divatkirálynő-választás (1926–1929), Strandszépe verseny (1923–1935), Szépségkirálynő választás (1929–1939) vagy a Goldberger textilgyárral közösen meghirdetett textilverseny (1934–1936).

7 Divatposta. *Színházi Élet*, 1932, 21. évf. 8. sz. 111. o.

8 Sport és divat. *Színházi Élet*, 1929, 19. évf. 31. sz. 14–21. o.

9 Akik után mindenki megfordul. *Színházi Élet*, 1936, 26. évf. 45. sz. 72–76. o.

10 Az Apponyi, az Almássy, a Cziráky, a Bethlen, az Edelsheim, a Hatvany, a Hohenlohe, a Khuen, a Héderváry, a Pálffy, a Prónay vagy az Ullmann család nőtagjai. Társasági dámák, mint manekenek. *Színházi Élet*, 1937, 27. évf. 51. sz., 11–15. o.

11 Dusóczky Józsefné, Hóman Bálintné, Kátay Ernőné, Lánczy Leoné, Murányi Alfrédné, Simon Böske, Sorg Antalné, Sorg Jenőné, Zwack Jánosné.

12 Bajor Gizi, Bársony Rózsi, Honthy Hanna, Perczel Zita, Muráti Lili, Titkos Ilona és Zilahy Irén.

elkísérte őket a bálókra és az estélyekre, az esküvőkre és a partikra, a színházi premierekre és a filmbemutatókra, a sportpályákra és a pesti Belváros szalonjaiba. Hol fotókkal, hol részletes leírásokkal tudósította az olvasókat a megjelent leading ladyk öltözékéről. Szemléletes és részletgazdag írásaiban szinte megelevenedtek a báli és az esküvői ruhák, a hétköznapi kosztümök vagy a sportruházatok. Számára minden kosztüm izgalmas, érdekes és eredeti volt, minden varrást, minden szegést, minden díszítést plasztikusan írt le. A társasági nők öltözékével a modern nő stílusát mutatta be, a belvárosi divatszalonokkal pedig azt a helyet, ahol ez a divat megszületett. Rovatában a pesti Belváros divatszalonjai és a párizsi *haute couture* világa egyaránt kiemelt szerepet játszott, hiszen mindkettő az elit luxusát szolgálta.

Guthy Böske a leírásokkal és a fotókkal a társasági élet ismert aktorainak öltözködését mutatta be. A divat értéke ezáltal olyan szimbolikus tőkévé vált, amely egy társadalmi réteg pozícióját is meghatározta (Nelson Best 2017). A divat követői kiváltságos személyiségek, az elit azon tagjai, akik a magazin oldalain hasonló vágyakat és álmokat ébresztettek a női olvasókban, mint a *glamour* világát megcsillantó filmek hősnői. A divatrovat azonban nem egy életstílust, hanem a legújabb divattrendet népszerűsítette. A divatot pedig sokan követték. Nekik szóltak a jól elhelyezett áruházi hirdetések, a kiadásításokra vonatkozó reklámok és a Divatposta szerkesztői üzenetei. Guthy Böske divatrovata az elegáns francia modellek népszerűsítésével indult, majd a pesti társasági élet eseményeinek leírásával folytatódott, végül az elérhető és megfizethető középosztálybeli nőiességet népszerűsítette. „Nem fontos, hogy sok ruhája legyen. Csak az az egy-két öltözet, amely fölött rendelkezik, finom és diszkrét legyen” – írta válaszul írta a „Takarékos kisleány” jelígre.¹³ Az újságíró jó érzékelt, hogy a divat nem lehet kirekesztő, a divattermékkel – és a magazinnal – széles közönséghez kell szólnia, ezért a luxus mellett a megjelenést hangsúlyozta. Az elit képviselői mint az olvasók „kedves ismerősei” jelentek meg a magazin oldalain, akiket a szerkesztőnő – a görög eposzok szereplőjéhez hasonlóan – állandó jelzőkkel ruházott fel.¹⁴

A politikai és a gazdasági elit szereplőin kívül Guthy a mindennapi diskurzus részévé tette a párizsi és a pesti divatszalonokat is. Érzéletes leírásaiban az olvasók szinte maguk előtt láthatták, ahogy az újságíró portáról portára jár, benéz a neves szalonokba, megtekinti a legújabb modelleket, és mindenről részletes feljegyzést készít. Guthy nem titkolta, hogy akadtak hozzá közelebb álló szalonok, amelyek munkáiról rendszeresebben küldött beszámolókat. A szalontulajdonosokat is – a társasági dámákhoz hasonlóan – állandó jelzőkkel látta el, így megkönnyítette az olvasók eligazodását a szalonok világában.

Habár a magazin fekete-fehér fotókat használt, kivéve a színes címlapot, Guthy írásaival megszínesítette a monokróm képeket. A ruhamodellekről készült beszámolóiban gyönyörű estélyi ruhákról, elegáns kosztümökről írt, amelyeket az olvasók többsége nem engedhetett meg magának, mégis – külső szemlélőként – részese lehetett a luxus világának.

A Színházi Élet megjelenésének huszadik évfordulójára az Újság napilap egy rövid méltatást tett közzé:

Tartalomban és kiállításban igyekezett versenyre kelni a legnagyobb világlapokkal és ma a húszéves stációnál megállapítható, hogy Incze Sándor hetilapja nemcsak tartalomban, de nyomdatechnikailag is a világ legszebb és legtartalmasabb magazinjainak méltó riválisa.¹⁵

A szerkesztőség valóban törekedett arra, hogy felzárkózzon a nevesebb külföldi magazinok mellé, amit jól példáz a Divatrovat stílusa is. A korabeli trendet követve az egyszerű portréfotók helyett Guthy olyan fotókat használt, amelyek megfeleltek a modern nőről alkotott képnek (Nelson Best 2017), ezért a rovat nyitófotóján sport, tánc vagy munka közben volt látható a modell. A sportruhákat síelő, fürdőző, golfozó, kiránduló színésznők mutatták be, míg az estélyi ruhákat és az utcai viseleteket a társasági élet hölgyei.

13 Divatposta. *Színházi Élet*, 1930, 20. évf. 28. sz. 113. o.

14 Finom eleganciájú Horthy Miklósné, Edelsheim Gyulay Lipótné; legbájosabb fiatal grófnő Edelsheim Gyulay Ilona, Apponyi Geraldine; kitűnő, biztos ízlésű Khuen-Héderváry Sándorné; társaság ünnepezt szépsége Tascher Benjaminné; kifogástalan eleganciájú Prónay Györgyné; divatirányító dáma Herzog Andrásné.

15 Amikor a jubiláns másnak szerez meglepetést. *Újság*, 1930, 6. évf. 90. sz. 19. o.

Események

Guthy Böske a lap tudósítójaként számos kultúrtörténeti és történelmi jelentőségű eseményén is részt vett. Annak ellenére, hogy a divatrovat szerkesztője volt, alkalmanként beszámolt a társasági élet kulturális és társadalmi eseményeiről is. Részt vett a *high society* által szervezett bálokon, operaházi premiereken és színházi bemutatókon. Bejáratos volt az elit által látogatott sportversenyekre, mint például a margitszigeti teniszezés, a Concours d'Élegance autóverseny vagy a Millennium-díj.¹⁶ Számos interjút is készített a magazin számára, többek között Párizsban a korszak egyik leghíresebb amerikai filmsztárjával, Robert Taylорral, Budapesten az ünnepelt operacsillaggal, Jan Kiepurával, valamint az amerikai némafilmek egykori sztárjával, Bánky Vilmával.

Tudósított főúri esküvőkről, például Károlyi Alice grófné és Haugwitz Henrik gróf frigyéről, a magyarországi olasz nagykövet lányának házasságkötéséről vagy 1938 májusában Apponyi Geraldine és Zogu albán király tiranai esküvőjéről.¹⁷

Divat- és szépségszakértőként a szépségversenyek zsűrijének – mondhatni – állandó tagja volt. 1933-ban elkísérte Miss Magyarországot, azaz Gál Júliát a madridi Miss Európa versenyre.¹⁸ Részt vett főúri vadászatokon, téli bálokon, jótékonyági rendezvényeken, cikket írt a magyaros stílusú ruhák divatjáról.¹⁹ 1937-ben közös könyvet írt Kálmán Jenő író-újságíróval a pesti belváros társasági életéről, „Csincilla” címmel, amit folytatásokban a Színházi Élet is közölt.

Guthy Böske 1928 és 1938 között a *Színházi Élet* meghatározó tagja volt, aki a divatélet egyik legbefolyásosabb személyiségeként elnyerte a társasági körök és a magazin olvasóinak az elismerését. Szerkesztő és divatszakértő, akinek személyisége és jellegzetes ízlése a XX. század közepén sikeres vezető szerepet játszott a korszak kedvelt magazinjában. Munkatársa, Kálmán Jenő így jellemezte:

Azt mondják, hogy a suszter rendszerint rongyos cipőben jár, ez nem áll Guthy Böskére, a Divat-rovat szerkesztőjére, aki a feje búbjától, a körme hegyéig maga az élő divat, de a kifinomult, leszelidített formájában. Párizsból hozott eredeti Suzy-kalapjait állandóan végigpróbálják a kiadóhivatal és az expedíció összes hölgytagjai. Hullámzó kedély. A legnagyobb nevetésből át tud csapni sírásba s ez főként olyankor történik, ha a szerkesztő egy-két oldalt le akar csípni a rovatából. Szenvedélyes újságíró, társasági dáma, jó pajtás.²⁰

Mindössze csak feltételezhető, hogy a munkája volt a mindene. Rövid ideig tartó első házassága után 1930-ban ment ismét férjhez, Weiner (Síró) György újságíróhoz.²¹ Az *Újság* című napilap munkatársával kötött házasságáról elvétve található információ. A házaspár – vélhetően – Budapesten és Örkényben élt, az utóbbi helyen laktak Síró György szülei is. Örkényben a Weiner-családnak nagyobb szőlőbirtoka lehetett, amelyet Guthy Csúcsú nevű derbygőztes kutyája őrzött.²²

16 A Király-díj (majd az 1940-es évek elejétől Millennium-díj) a galoppversenyek egyik legrangosabb futama volt, amely a divatszalonok számára is fontos eseménynek számított. A szalonok évente négy bemutatót tartottak: szeptemberben az őszi divat, decemberben az estélyi ruhák, márciusban a tavaszi divat, májusban a Király-díj futamára készült toaettek és a nyári ruhák kerültek bemutatásra. A képes magazinok, így a Színházi Élet is árgus szemekkel figyelték, milyen új ruhakölteményekben jelennek meg a társasági hölgyek a lóversenypályán.

17 Tiranai esküvő. *Színházi Élet*, 1938, 28. évf. 20. sz. 4–13. o.

18 Miss Magyarország 1933 elutazott a madridi Miss Európa választásra. *Színházi Élet*, 1933, 23. évf. 22. sz. 22–24. o.

19 A bűvös vadász és az elbűvölt divattudósító. *Színházi Élet*, 1936, 26. évf. 50. sz. 24–27. o. A „Dirndli helyett magyar ruhát” című cikkben Tüdős Klára által indított magyaros ruhamozgalmat üdvözölte. *Színházi Élet*, 1937, 27. évf. 27. sz. 12–14. o.

20 Kálmán Jenő (1935): Helyszíni közvetítés a Színházi Élet szerkesztőségéből. *Színházi Élet*, 25. évf. 43. sz. 74–78. o.

21 Síró György az ügetőversenyek ismert amatőr hajtója volt, akit 1944 tavaszán hurcoltak el. Guthy a felszabadulás után megpróbálta felkutatni férjét, eredménytelenül. A mártírhalált halt újságíróról ügető emlékversenyt neveztek el, amelyet 1946 és 1949 között minden évben megrendeztek.

22 Egy chov-chov gyászos pusztulása. *Magyar Cserkész*, 1937, 18. évf. 9. sz. 26. o.

1938-ban az első zsidótörvény részeként, a XVIII. tv. sajtórendészeti rendelkezése alapján az állami rend megóvása „érdekében” betiltottak kétszáz zsidónak mondott lapot, és felállították a sajtókamarát (Sipos 2012). A betiltás a *Színházi Életet* is érintette, illetve megszűnt Guthy tagsága a Magyar Újságírók Egyesületében. Ugyanebben az évben, december 11-én a zugligeti plébániatemplomban a katolikus vallásra tért át. A vallás-változtatással kapcsolatos döntését nyilvánvalóan a történelmi kényszer szülte, ami egyfajta életstratégiának is tekinthető. Egy bizonytalanná vált társadalomtörténeti helyzetnek megfelelő lépés volt, amellyel a kulturális életre befolyással bíró pesti zsidóság megpróbált választ adni az új rendre. A vallásváltás viszont nem jelentette azt, hogy Guthy Böskét ne tekintették volna zsidónak. A zsidótörvények nem vallási, hanem „faji” alapon diszkrimináltak a zsidókat, vagyis ez az életstratégiai lépése valójában nem vezetett sehova. Arról, hogy miként alakult 1939 és 1944 között a sorsa, nincsenek források. A német megszállást követően, 1944 nyarán a kistarcsai internálótáborba került, majd onnan a bergen-belseni koncentrációs táborba. Férjét a Dachau melletti Kauferingbe hurcolták el.

1945 után

Guthy Böske a tifusztól legyengülve élte meg a tábor felszabadítását. Az életét egy amerikai orvosnak, Anthony Davisnek köszönhette. Egy ideig mint *Displaced Person* (DP) a nyugati megszállási övezetben volt, és a Vörös Kereszt segítségével férje keresésére indult (Dunai 2010). A kutatása nem járt sikerrel, férje a holokauszt áldozata lett. Az egykori divatújságíró egyedül tért vissza Budapestre, ahol rövid ideig az induló Szivárvány című hetilap divatrovatának szerkesztője lett. Egy év elteltével azonban végleg elhagyta Magyarországot,²³ és egykori megmentőjének, Davis doktornak a hívására 1946. december 14-én az Egyesült Államokba utazott. Davisszel még az év végén, december 20-án házasságot kötött. Szabadulásának és új életének történetét egykori főszerkesztője, Incze Sándor kérésére a *Magyarok Albuma* című kötetben írta meg.

1949 júliusától egészen a halálig az *Amerikai Magyar Népszava* napilap munkatársa lett, és Női szakasz címmel saját rovatot vezetett. Írásaiban a múltjáról, a hazaszeretetről és az új életéről írt. A tábor, a zsidóságot, az üldöztetést, a holokausztot soha nem említette. A régi barátok közül az egykori divatszalon tulajdonosnővel, a szintén holokauszt túlélő Dünn Alice-zal tartotta a kapcsolatot.²⁴

Guthy Böske 1958. szeptember 11-én súlyos betegség után halt meg, a New Jersey-beli Glen Ridge-ben. Az 52 éves korában elhunyt újságírónőt férje, két lánytestvére és azok családja, valamint barátai és kollégái búcsúztatták.²⁵

Összegzés

Guthy Böske hírneve az 1930-as években jól ismert volt a társasági életben és a divatvilágban. Újságírói karrierje és a divatvilágban betöltött szerepe – a források hiányossága miatt – valójában felmérhetetlen. Guthy a divat és a stílus hitelességének olyan viszonyítási pontja volt, amely megváltoztatta a nők divathoz való viszonyát. A belvárosi divatszalonokat – mint Dünn Alice, Ferda Manyi, Neumann Berta, a Förstner nővérek, Rotschild Klára és Rosenthal Béla szalonját – az olvasók széles táborával ismertette meg, közelebb hozva Párizst és

23 „Isten veled Budapest” című írásában búcsúzott el a laptól, munkatársaitól, a fővárostól. *Szivárvány*, 1946, 1. évf. 27. sz. 6. o.

24 Dünn Alice 1935-ben nyitotta meg divatszalonját a Türr István utcában, majd az Aranykéz utcába költözött át. 1939-ben megpróbált kivándorolni az Egyesült Államokba, de a háború miatt erre nem került sor. 1944-ben a német megszállást követően letartóztatták és deportálták. 1945. március 14-én szabadult fel, és francia hadifoglyokkal Párizsba ment. Egy évig az ENSZ-nél, illetve az amerikai konzulátuson dolgozott, hogy papírokat szerezzen. 1946 márciusában vándorolt ki az Egyesült Államokba, és New York államban telepedett le. 1948-ban nyitott üzletet az East 50th Streeten. 1991-ben *Boriska's Prophecy: A True Story of Survival and Renewal Never Told Before* címmel megírta visszaemlékezését a koncentrációs táborban töltött időről. A könyvvel iskolákat járt, és a holokausztról tartott előadásokat.

25 Guttmann Irén férjével költözött Glen Ridge-be, Guttmann Ilona Los Angelesben élt szintén férjével. Guthy Böske meghalt. *Amerikai Magyar Népszava*, 1958, 60. évf. 217. sz. 5. o.

a modern nő stílusát a magyar közönséghez. Guthy Böske divat iránti szeretete és színes fantáziája izgalmas képet festett a korszak társadalmi miliójéről és az öltözködési trendjeiről. Divatszerkesztőként a stílus, a kreativitás és a vizuális történetmesélés jellemezte.

Guthy Böske maga is a modern nő típusát testesítette meg, mind az öltözködésével, mind az életmódjával. Diplomás, elvált nőként, önálló keresőként maga döntött sorsáról. Habár iskoláit a család támogatta, később saját maga irányította az életét, a társadalmi helyzetét adott esetben önmaga és nem a mellette vagy mögötte álló férfi határozta meg (Papp & Sipos 2017). Divatújságíróként bebizonyította, hogy a nőiség túlmutat a bölcsőringatáson és a konyhai személyzet eligazításán, mivel egy nő már a megjelenésével és az öltözködésével is kifejezi önmagát. Az önállóan cselekvő nő típusát jelenítette meg, ahogy azok a divatszalon-tulajdonosnők is, akikről cikkeiben tudósított, valamint a leading ladyk, akiknek modern öltözködését mutatta be.

Guthy Böske pályája a Horthy-korszak társadalmi elitjével és a zsidó származású divatszalon-tulajdonosokkal fenntartott kapcsolata miatt válik különlegesen egyedivé. Olyan korszakban vált sikeressé és a divatot diktálóvá, amikor az öltözködés és a divat a társadalmi reprezentáció mindenki számára jól látható szegmense volt. Tíz év alatt megteremtette a modern nő stílusát, miközben Magyarország folyamatosan távolodott Nyugat-Európától, és a kozmopolita minták, a párizsi divat, illetve a hollywoodi filmvilág által közvetített individualista életérzés helyébe a kollektív nemzeti identitást kifejezni hivatott magyaros viselet lépett.

Irodalom

Bozzay Margit, szerk. (1931): *Magyar Asszonyok Lexikona*. Budapest: Stephaneum Ny.

Budapesti Czim- és Lakásjegyzék (1928). 29. évf. Budapest: Franklin Társulat.

Dunai Andrea (2010): Élet a galutban. Magyar-zsidó „hontalanok” (Displaced Persons) a nyugati megszállás övezetében. *Múlt és Jövő*, 21. évf. 2. sz. 65. o.

Hollósy Béla (1920): *IV. kerületi Községi Leánygimnázium 1918–1919*. Budapest.

Laczkó Géza (1934): *A „szép” az életünkben*. Budapest: Az Est hármaskönyve. Est Lapkiadó Rt.

Nelson Best, Kate (2017): *The History of Fashion Journalism*. London: Bloomsbury Publishing.

Nagy Adrienn (2011): Felsőbb leányiskolák, mint érettségit adó közép fokú szakiskolák a XX. század elején. *Neveléstörténeti Tanulmányok*, 9. évf. 1–2. sz. 7–20. o.

Papp Barbara & Sipos Balázs (2017): *Modern, diplomás nő a Horthy-korban*. Budapest: Napvilág Kiadó.

Sándor Anna (1983): Mint a mesében. *Új Élet*, 38. évf. 7. sz. o. n.

Sipos Balázs (2012): Sajtó, sajtópolitika és nyilvánosság a Horthy-korszakban. *Korunk*, 23. évf. 11. sz. 76–81. o.

Sipos Balázs (2019): Hogyan lett az újságírás női hivatás is Magyarországon? In: Sipos Balázs & Krász Lilla (szerk.): *A női kommunikáció kultúrtörténete. Tanulmányok*, 167–184. o. Budapest: Napvilág Kiadó.

Szenes Erzsébet (1959): Guthy Böske emléke, *Új Kelet*, 3305. sz. 5. o.

Vörös Miklós (1996): Fogyasztás és kultúra. *Replika*, 21–22. sz. 77–79. o.

Fejes Katalin (Budapest, 1968) az ELTE Szociológia Doktori Iskola Interdiszciplináris Kutatási Programjának hallgatója. A Magyar Nemzeti Filmarchívum munkatársaként két évtizeden keresztül foglalkozott a magyar és az egyetemes filmtörténet alkotásaival. 2016-tól a Forum Hungaricum Kft. kommunikációs és kulturális főtanácsadója. Kutatása a századfordulótól az államosításig tartó időszak magyar történeti szociológiájának olyan szegmensét vizsgálja, amely a zsidó tulajdonban lévő divatszalonok történetére, a tulajdonosok társadalmi beágyazottságára vonatkozik. Email: kati.fejes@gmail.com